

EVOLUȚIA ISTORICĂ A UNIUNII MONETARE EUROPENE

ANDREEA DRĂGHICI
ANDREEA TABACU*

Istoria monetară europeană demonstrează faptul că statele membre ale Comunității au conștientizat în mod progresiv necesitatea de a stabili în mod complementar pieței comune și o Uniune Economică și Monetară. Uniunea economică se corelează aproape indispensabil cu Uniunea Monetară în cadrul unui sistem armonizat într-un mod particular¹. Acest proces se va realiza într-o perioadă îndelungată, cu eșecurile și succesele inerente oricărui proces complex.

Izbucnirea primului război mondial a făcut ca Europa să intre într-o perioadă de mari dezordini monetare. Această perioadă s-a agravat și în timpul celui de al doilea război mondial. În aceste condiții, între 1914-1945 principala caracteristică a fost autarhia, protecționismul, controlul valutar și nu cooperarea monetară.

Încercările de cooperare monetară internațională au fost abandonate odată cu izbucnirea mării crize economice din anii '30 care a dus la suspendarea convertibilității în aur a monedelor europene. În acest context au apărut zonele monetare (grupuri de țări dominate economic de una dintre ele, în cadrul cărora convertibilitatea monedelor este nelimitată, cursurile la schimb sunt fixe iar rezervele sunt administrate în comun). Prima încercare de cooperare s-a materializat după cel de-al doilea război mondial prin acordurile de la Bretton Woods (iulie 1944) care au instaurat o nouă ordine monetară. Astfel, S. U. A. și ceilalți aliați din coaliția antihitleristă (fără China și statele din lagărul socialist) au înființat o instituție monetară internațională, Fondul Monetar Internațional (F. M. I.), conceput ca organ de supraveghere a evoluțiilor internaționale.

În aprilie 1948 a fost creată Organizația pentru Cooperare Economică Europeană însărcinată cu eliminarea barierelor comerciale². Această organizație a devenit un forum de dezbateri și analiză economică. Deși obiectivul său principal nu este integrarea monetară, în mod indirect această organizație facilitează cooperarea monetară, printre problemele economice discutate putând fi incluse și cele monetare.

În domeniul monetar, pentru remedierea situației s-a încercat încheierea unor acorduri multilaterale de *clearing* (compensație) care să permită statelor care nu dispuneau de valută convertibilă să facă comerț cu celelalte state europene. Aceste

* Universitatea din Pitești.

¹ Ion P. Filipescu, Augustin Fuerea, *Drept instituțional comunitar european*, Ed. Actami, București, 2000, p. 168.

² O. C. E. E., devenită în 1961 O. C. D. E. a fost creată în 1948 de către 17 state europene și a devenit treptat un forum larg de dezbateri și analiză economică.

acorduri s-au dovedit însă necorespunzătoare în condițiile legate de devalorizarea generală a monedelor din anul 1949. În aceste condiții, în iunie 1950 a fost înființată Uniunea Europeană de Plăți (U. E. P.).

Primul proiect concret de unificare monetară, proiectul Werner, s-a materializat prin încheierea Tratatului de la Roma care a fost semnat de șase state europene (Franța, R. F. G., Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg). Acest proiect a prevăzut convertibilitatea reciprocă a monedelor europene, fără să prevadă însă crearea unei zone monetare europene, ci doar o coordonare a politicilor economice a statelor Comunității Europene.

În 1964 a fost creat Comitetul Guvernatorilor Băncilor Centrale care a pus baza cooperării monetare, însă hotărârea de a se constitui o Uniune Economică și Monetară (U. E. M.) a fost luată în decembrie 1969 la Haga când a fost stabilit un termen precis: 1980. Raportul Werner (1971) a stabilit principalele coordonate ale U. E. M., și anume: liberalizarea treptată a mișcărilor de capitaluri și instituirea unor parități fixe. Obiectivul principal al acestui raport a fost însă o monedă comună și o Bancă Centrală Comunitară.

În februarie 1971, cele 6 state ale Pieței Comune și-au manifestat dorința de a crea U. E. M., pornind ca bază de la proiectul Werner, care nu a prevăzut însă modul în care se va face trecerea la etapa următoare, lăsând acest lucru pe seama Comisiei de la Bruxelles. Cu toate acestea, raportul de la Bruxelles a stârnit o serie de reacții nefavorabile.

Prima aplicare fermă a recomandărilor cuprinse în raportul Werner s-a concretizat printr-o rezoluție adoptată la 21 martie 1972 de Consiliul Comunității Europene, urmată de un acord între Băncile Centrale încheiat la 10 aprilie 1972 la Bassell. În conformitate cu această rezoluție s-a decis că: monedele europene vor oscila una față de alta cu cel mult $\pm 2,25\%$, iar țările europene să limiteze fluctuațiile monedelor față de dolarul american la $\pm 2,25\%$. Pentru realizarea acestui obiectiv s-au utilizat mai multe metode, cum ar fi: cumpărarea sau vânzarea de valută. Băncile centrale s-au angajat să se sprijine reciproc prin credite pe termen scurt acordate una alteia în propria lor monedă națională.

În iunie 1973 a fost instituită o unitatea de cont europeană (European Currency Unit) care se va regăsi la baza Sistemului Monetar European (S. M. E.) creat la Paris în martie 1979¹. Acest sistem a permis o dezvoltare deosebită a stabilității monetare în Europa și a favorizat treptat uniformizarea politicilor economice naționale.

Proiectul de unificare monetară europeană s-a concretizat, prima dată, în Cartea Albă adoptată de șefii de state europene la reuniunea acestora de la Luxemburg în decembrie 1985. Acest acord încheiat aici poartă denumirea de Actul Unic European (A. U. E.) și reprezintă prima revizuire a Tratatului de la Roma. El a prevăzut ca obiectiv principal crearea până la sfârșitul anului 1992 a unei piețe interne unice în Comunitatea europeană, pe care a definit-o ca *un spațiu fără frontiere interioare, în care este asigurată libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor*. Acest obiectiv al A. U. E. a eșuat din păcate. Necesitatea înfăptuirii

¹ Toate statele membre ale comunității au devenit membre ale S.M.E. Vechii membrii au participat la Mecanismul Ratei de Schimb (M.R.S.) chiar de la început, cu excepția Marii Britanii care s-a alăturat acestuia abia în 1990.

acestui obiectiv a determinat la 27-28 aprilie 1988 reluarea de către șefii guvernelor țărilor din Comunitate a discuțiilor privitoare la unificarea monetară și de stabilire în mod ferm și precis a etapelor necesare pentru a se ajunge la U. E. M.

Raportul Delors⁴ născut în urma acestor discuții avea un obiectiv precis: crearea U. E. M. În același timp, el indică etapele necesare pentru a se atinge acest obiectiv precum și metodele și măsurile ce trebuie aplicate pentru realizarea sa. Raportul Delors susține că obiectivul principal (crearea U. E. M.) trebuie realizată cu menținerea independenței naționale. Acest proces are un caracter continuu și progresiv, cuprinzând trei etape asemănătoare cu cele prezentate de Tratatul de la Maastricht (elaborat în 9-10 decembrie și semnat la 9 februarie 1992). Acest tratat constituie o nouă modificare a tratatului de la Roma și cuprinde trei principii esențiale: principiul monedei unice; principiul convergenței (în trei faze: 1. Crearea pieței unice și libera circulație a capitalurilor; 2. Uniformizarea politicilor economice; 3. Dispariția piețelor valutare, politica monetară unică, înlocuirea monedelor naționale prin EURO); principiul ireversibilității procesului.

La 29 martie 1996, s-a deschis la Torino Conferința Interguvernamentală a U. E. având ca sarcină punerea în aplicare a Tratatului de la Maastricht. La 2-3 mai 1998 a avut loc Summitul de la Bruxelles unde s-a confirmat lansarea monedei unice, EURO, la 1 ianuarie 1999. Liderii U. E. au aprobat lista celor 11 țări participante la primul val⁵: Austria, Belgia, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Portugalia, Spania. Marea Britanie, Danemarca și Suedia au optat pentru amânarea participării la moneda unică.

U. E. a decis în cadrul Summitului de la Helsinki din 10-11 decembrie 1999 să lanseze în februarie 2000 negocierile de aderare a încă șase state: Slovacia, Letonia, Lituania, România, Bulgaria și Olanda. Aceste state se vor alătura celorlalte state care au început deja negocierile: Ungaria, Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Estonia și Cipru.

Importanța Uniunii Monetare este aceea că oferă Europei menținerea stabilității prețurilor în interiorul zonei EURO. Abandonul monedei naționale în favoarea monedei EURO va consolida identitatea comunitară creând sentimentul apartenenței la o Uniune Europeană care grupează și uniformizează identitățile naționale. Înfăptuirea Uniunii Monetare susține opinia conform căreia economia mondială tinde să fie organizată după o structură tripolară: Statele Unite pe continentul America, Japonia pe continentul Asia și Uniunea Monetară în Europa.

⁴ Comitetul Delors căruia i-a fost încredințată misiunea de a propune etapele concrete și ferme de a se ajunge la crearea U. E. M. Comitetul a fost prezidat de J. Delors, președintele în exercițiu al Comisiei Europene. A fost format din 12 guvernatori sau președinți de bănci centrale din țările comunității, la care s-au adăugat 3 experți numiți cu titlu personal: M. Boyer, fost ministru spaniol, A. Lamfalussy, director general B. R. I. și N. Thyngesen, economist și profesor danez.

⁵ Lista propusă în martie 1998 de Comisia Europeană, în așa-numitul „raport de convergență”.